

Vereniging Lerarenopleiders Duits

VLoF

Vereniging Lerarenopleiders Frans

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Commissie OCW

Betreft: Vervolg Curriculum.nu, ontwikkelteam Engels/mvt

Eindhoven, 11 januari 2020

Geachte leden van de Commissie OCW,

In oktober 2019 heeft Curriculum.nu de bouwstenen gepresenteerd voor de curriculumherziening in po en vo. Ook doet Curriculum.nu aanbevelingen voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs.

De *Visiegroep Buurtalen*¹, een brede coalitie van leraren, lerarenopleiders en wetenschappers die zich inzet voor de vakken Duits en Frans in het Nederlandse onderwijs, heeft kennis genomen van de voorstellen van het ontwikkelteam Engels/mvt. De komende tijd zal blijken hoe de bouwstenen en aanbevelingen hun concrete vertaling zullen vinden in kerndoelen en eindtermen.

De voorstellen en de indeling in vijf bouwstenen (effectieve grensoverstijgende communicatie, creatieve vormen van taal, interculturele communicatie competentie, taalbewustzijn en meertaligheid) bieden onzes inziens goede uitgangspunten om aansluiting bij maatschappelijke ontwikkelingen te blijven houden. Daarvoor biedt ook de keuze van het ontwikkelteam Engels/mvt voor het Europees Referentiekader (ERK) een goede garantie.

Wij zijn eveneens blij met de aandacht die het centrale examen krijgt: er moet een evenwichtiger verdeling en weging komen van vaardigheden die in het centraal examen en het schooexamen getoetst worden. Het is niet meer van deze tijd dat leesvaardigheid 50% van het eindexamencijfer bepaalt.

Toch wil de *Visiegroep Buurtalen* in deze brief een aantal punten nadrukkelijk aan de orde stellen.

¹ www.buurtaalonderwijs.nl

HUIDIGE PROBLEMEN BIJ DE VAKKEN DUI TS EN FRANS

Minister Slob heeft op 14 januari 2019 een onderzoeknaangekondigd naar de centrale examens Frans en Duits. In de Kamerbrief² concludeert hij dat 'elk jaar een grote groep leerlingen lage cijfers haalt en dat dit voor zowel leerlingen als de positie van deze vakken een onwenselijke situatie is'. De Visiegroep Buurtalen deelt deze mening en constateert de afgelopen jaren dat het niveau en de positie van de buurtalen Duits en Frans in het Nederlandse onderwijs steeds verder afbrokkelt. Dit heeft tot gevolg dat steeds minder Nederlanders een goede kennis hebben van onze buurtalen en buurlanden en zo een gebrek aan bevoegde docenten ontstaat.

Daarnaast constateren wij dat er de afgelopen jaren flink gesnoeid is in het aantal lessen Duits en Frans op middelbare scholen. Hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen zoals de komst van allerlei onderwijsconcepten (zoals het studiehuis), de promotie van bètavakken waardoor talen als minder belangrijk werden ervaren en de nadruk op de kernvakken (Nederlands, Engels, wiskunde). Onderzoek van Levende Talen heeft bovendien uitgewezen dat veel scholen zich niet houden aan de geadviseerde lessentabel³ van minimaal drie lessen per week en het aantal studielasten dat SLO ooit heeft vastgesteld voor Frans en Duits in de bovenbouw havo-vwo (vwo: 480 sl; havo 400 sl). Dit heeft een vicieuze cirkel tot gevolg waarbij de buurtalen op steeds meer scholen uit het onderwijsaanbod verdwijnen. Deze negatieve spiraal kan alleen doorbroken worden indien de overheid ingrijpt.

BELANG VAN DUI TS EN FRANS VOOR HET NEDERLANDSE ONDERWIJS

Zoals het Ontwikkelteam ook aangeeft is het beheersen van een andere taal dan het Engels een vereiste voor veel functies binnen Nederland en daarbuiten. Wat het Ontwikkelteam echter niet benoemt, is het specifieke belang van Frans en Duits, onze buurtalen.

De *Visiegroep Buurtalen* wil hierbij graag nogmaals benadrukken dat Nederland deel uitmaakt van de Benelux, waarin Nederlands, Frans en Duits gesproken worden. België, Duitsland en Frankrijk zijn bovendien onze grootste handelspartners. Naast geografische en economische argumenten zijn deze landen op historisch, cultureel een maatschappelijk gebied onmisbaar voor elkaar. Alleen investeren in Engels is een te eenzijdige benadering van de Benelux, Europa en de wereld en houdt onvoldoende rekening met de huidige Nederlandse samenleving en belangen, zoals ook de Onderwijsraad in zijn advies *Internationaliseren met ambitie* (2016) onderschrijft. In het dossier *Internationalisering en Europa* (2018) stelt de Onderwijsraad dat 'De Europese en Nederlandse ambitie is dat op termijn minstens drie kwart van jonge Nederlandse burgers twee vreemde talen spreekt op B1-niveau. Om deze ambitie waar te kunnen maken dient de overheid echter maatregelen te nemen. De raad waarschuwt bovendien dat 'een focus op Engels als vreemde taal niet mag leiden tot een eenzijdige focus op Engeland en de Verenigde Staten. Kennis van andere landen en culturen is eveneens van belang.'

Inmiddels zijn de internationale kaders sterk veranderd (o.a. door de Brexit en het buitenlandbeleid van de Verenigde Staten) waardoor Europa, waarbinnen Frankrijk en Duitsland nog altijd de grootste machten zijn, steeds belangrijker wordt. Goed Europees burgerschap is volgens ons alleen mogelijk als de leerlingen voldoende Duits en Frans leren. De wereld zal de komende jaren blijven veranderen, maar Duitsland, België en Frankrijk zullen altijd buurlanden van Nederland blijven. Kennis van de taal en cultuur van onze Europese burens is dan ook essentieel voor onze leerlingen om zich op een toekomst in Europa voor te bereiden en het nieuwe schoolcurriculum zou dit moeten weerspiegelen.

² www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2019Z00367&did=2019D00846

³ franszelfsprekend.nl/images/pdf/Advies_lessentabel_Frans.pdf

MOTIE ONDERWIJSCOMMISSIE TWEDE KAMER

Vlak voor de start van Curriculum.nu heeft de Visiegroep Buurtalen zijn bezorgdheid geuit over de positie van de buurtalen Duits en Frans in Nederland. Op advies van het ministerie hebben wij ons gemengd in de discussie rondom curriculumherziening in po en vo en de problematiek binnen het huidige buurtaalonderwijs kenbaar gemaakt bij de Tweede Kamer, die op haar beurt Staatssecretaris Dekker heeft gewezen op het belang van goed buurtaalonderwijs. Hieruit volgde een motie⁴ waarin werd opgeroepen om **'meer oog te hebben voor de beheersing van grenstalen', 'onderzoek te doen naar manieren om grenstalen te leren'** en **'dit te vertalen naar wijzen waarop ook leerlingen met een taalontwikkelingsachterstand in staat gesteld worden om het eindniveau voor Nederlands, Engels en de grenstalen te realiseren'**. Tijdens het algemeen overleg op 20 april 2017 heeft de Tweede Kamer de Staatssecretaris nogmaals aan deze motie herinnerd en hem opgeroepen om **'grenstalen steviger in het plan van aanpak van curriculum.nu te verankeren'**. De Visiegroep Buurtalen volgt de ontwikkelingen van Curriculum.nu sindsdien op de voet en heeft na elke ontwikkelsessie feedback gegeven op de tussenproducten.

Hoewel de Nederlandse wet de Duitse en Franse taal verplicht stelt in het Nederlandse voortgezet onderwijs (*Inrichtingsbesluit Wet op Voortgezet Onderwijs, artikelen 21 en 22*), zou de motie van de Tweede Kamer waarin opgeroepen wordt om meer oog te hebben voor de grenstalen beter uitgewerkt moeten worden in het nieuwe curriculum. Alleen op die manier wordt recht gedaan aan de Nederlandse W.V.O. en Europese afspraken en regelgeving die voorschrijven dat iedere Europeaan minimaal twee moderne vreemde talen leert beheersen (cf. Verdrag van Lissabon).

MANIFEST BUURTALEN

Daar wij ons gesteund voelden door de Tweede Kamer, hebben wij in januari 2018 het Manifest Buurtalen gepubliceerd op onze website.⁵ Al gauw bleek dat er een breed draagvlak was voor ons manifest: in korte tijd werd het manifest bijna 7000 keer ondertekend. Niet alleen door docenten Duits en Frans, maar ook door diplomaten, oud-Kamerleden, oud-ministers, presidenten, hoogleraren, ambassadeurs en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. Niet enkel de politiek en het onderwijs steunden het manifest, maar ook in de media verschenen de afgelopen tijd veel artikelen over het belang van goed buurtaalonderwijs. Onder andere in *NRC*, *De Volkskrant*, het *Algemeen Dagblad*, *Trouw* en het *Financieele Dagblad*. Zie hiervoor onder andere de pagina 'Media' op onze website.

In het Manifest Buurtalen worden onder meer de volgende actiepunten genoemd:

- **Er komt sterke sturing van overheidswege om de positie van de buurtalen Duits en Frans terug te winnen en te bewaken. De urennorm dient hierbij opnieuw vastgesteld te worden.**
- **Iedere leerling moet in de onderbouw kennismaken met de buurtalen Frans en Duits. In het vmbo op A1-niveau, in het havo en vwo minimaal op het in Europa afgesproken A2-niveau.**
- **Iedere leerling moet eindexamen kunnen doen in Frans en Duits. In de bovenbouw havo-vwo wordt één van de buurtalen verplicht (B1-niveau voor havo, B2-niveau voor vwo).**
- **Er komt een herziening van het eindexamen Frans en Duits zodat dit minder eenzijdig gericht is op leesvaardigheid.**
- **Er komt een passende eigen leerlijn voor de buurtalen in het vmbo.**

⁴ De motie heeft nummer 31293-301 (15 maart 2016)

⁵ www.buurtaalonderwijs.nl, zie ook de bijlage op p. 7 van deze brief

MANIFEST BUURTALEN IN RELATIE TOT CURRICULUM.NU

Het ontwikkelteam Engels/mvt heeft een aantal voorstellen en aanbevelingen gedaan waarvan er een aantal overeenkomen met het Manifest Buurtalen:

- **Stimuleer de meertaligheid van de leerlingen.**
- **Veranker het Europees Referentiekader in het onderwijs.**
- **In de onderbouw vmbo, havo en vwo ontwikkelen alle leerlingen hun taalvaardigheden op het niveau van basisgebruiker (ERK A2).**
- **In de bovenbouw havo en vwo ontwikkelen alle leerlingen hun taalvaardigheden op het niveau van onafhankelijke taalggebruikers (havo: ERK B1; vwo: ERK B2).**
- **Bij toetsing en examinering dient er evenwichtige aandacht te zijn voor de verschillende taalvaardigheden en inhoud.**
- **Laat de inhoud van de talencurricula aansluiten bij de onderwijssectoren.**

Wij merken hierbij op dat goed mvt-onderwijs steeds belangrijker wordt binnen een globaliserende samenleving en prima aansluit bij kernprincipes van Curriculum.nu zoals persoonsvorming, (Europees) burgerschap en internationalisering.

VERVOLGTRAJECT CURRICULUMHERZIENING

De Visiegroep Buurtalen ziet in dat de huidige curriculumherziening in po en vo hét moment is om de huidige wet- en regelgeving omtrent het leren van de buurtalen Duits en Frans aan te scherpen en de problemen waarmee de vakken Duits en Frans al jaren worstelen een halt toe te roepen. Het wordt na jaren van niveaudaling en verslechtering van onze positie tijd om eindelijk weer te investeren in goed buurtaalonderwijs. De huidige voorstellen van Curriculum.nu bieden hiervoor mooie uitgangspunten, maar gaan wat ons betreft nog niet ver genoeg. De Visiegroep Buurtalen is daarbij van mening dat de motie van de Tweede Kamer waarin wordt opgeroepen om de buurtalen steviger in het curriculum te verankeren nog onvoldoende weerspiegeld wordt in de huidige plannen.

Daarom vragen wij de Tweede Kamer om hun verantwoordelijkheid te nemen en de regering middels een motie nogmaals op te roepen om de buurtalen beter te verankeren in het nieuwe curriculum. Wij stellen hierbij de volgende motie voor:

Wij verzoeken de regering om de buurtalen Duits en Frans beter te verankeren in het nieuwe curriculum. Het nieuwe curriculum in po en vo dient de Nederlandse W.V.O. (artikelen 21 en 22) en Europese regelgeving op het gebied van meertaligheid te weerspiegelen. Het Europees Referentiekader (ERK) dient daarbij formeel verankerd te worden in het mvt-onderwijs. Om meertaligheid te stimuleren en leerlingen te motiveren dienen zij aan het einde van het po, de onderbouw vo en de bovenbouw vo een certificaat van het behaalde ERK-niveau te ontvangen.

Op het vmbo en in de onderbouw havo en vwo dient iedere leerling Duits en Frans te leren op minimaal A2-niveau. In de bovenbouw havo en vwo moet iedere leerling eindexamen kunnen doen in Duits en Frans en wordt één van de buurtalen -naar keuze van de leerling- verplicht (B1-niveau voor havo, B2-niveau voor vwo). Om dit te kunnen realiseren dienen alle vo-scholen in de onderbouw wekelijks minimaal 150 minuten onderwijs te bieden in de Duitse taal en eveneens minimaal 150 minuten in de Franse taal, conform de advies lessentabel. Vo-scholen dienen zich in de bovenbouw daarnaast te houden aan de door SLO vastgestelde studielasturen (vwo: 480 sl; havo 400sl).

De eindexamens Duits en Frans worden voortaan gekoppeld aan het Europees Referentiekader. Daarnaast wordt er een tweede vaardigheid opgenomen in het eindexamen. De regering dient te onderzoeken welke vaardigheid hiervoor het meest geschikt is. Ook komt er een passende eigen leerlijn voor de buurtalen in het vmbo.

AANDACHTSPUNTEN LEVENDE TALEN

De vakvereniging Levende Talen heeft eveneens een reactie⁶ gegeven op de voorstellen van Curriculum.nu. De Visiegroep Buurtalen onderschrijft de genoemde aandachtspunten:

1. *Formaliseer het Europees Referentiekader.*
2. *Ontwikkel een richtlijn voor het schoolexamen.*
3. *Kom tot een evenwichtiger verdeling en weging van vaardigheden.*
4. *Waarborg ruimte voor scholen.*
5. *Werk leerlijnen uit.*
6. *Onderzoek het eerder afsluiten van vakken.*
7. *Herijk periodiek het talencurriculum.*
8. *Faciliteer professionalisering van talendocenten.*
9. *Bevorder, waar mogelijk, samenhang.*

Wij hopen dat de onderwijscommissie van de Tweede Kamer opnieuw een motie zal opstellen waarin de regering wordt opgeroepen om de buurtalen beter te verankeren in het nieuwe curriculum. Wij zijn ervan overtuigd dat we kunnen waarborgen dat Nederland ook in de toekomst een rol van betekenis kan blijven spelen in de wereld en met name in Europa als de hierboven genoemde punten gerealiseerd worden. Een goede buur is immers beter dan een verre vriend!

Wij zijn desgewenst graag bereid een en ander in een onderhoud met u nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

De Visiegroep Buurtalen

Drs. Jeanette Noordermeer, drs. Trees Aler en drs. Berrie de Zeeuw
namens het *Sectiebestuur Frans, Vereniging Levende Talen*

Drs. Kees van Eunen en drs. Carel van der Burg
namens het *Sectiebestuur Duits, Vereniging Levende Talen*

Dr. Camiel van Woerkum
Docent Frans Strabrecht College & lerarenopleider Fontys Hogeschool, initiator petitie Red het Frans in het VO

Drs. Ton Janssen
Vereniging Lerarenopleiders Duits (VLoD)

Drs. Jos Brink
Vereniging Lerarenopleiders Frans (VLoF)

Dr. Barbara Mariacher
Vereniging van Germanisten aan Nederlandse Universiteiten (VGNU)

Dr. Jeanette den Toonder
Stichting Romanisten aan Nederlandse Universiteiten (SRNU)

Prof. Dr. Alicia C. Montoya en Dr. Maaïke Koffeman
Kenniscentrum Frankrijk-Nederland (KFN), Radboud Universiteit Nijmegen

---

⁶ levendetalen.nl/2019/09/17/lt-adviezen-over-de-rol-van-mvt-en-nederlands-in-de-bovenbouw-van-het-voortgezet-onderwijs/

BIJLAGE

Manifest Buurtalen: Geef Frans en Duits de ruimte in het onderwijs!

Nederlanders spreken hun talen. Die reputatie hebben wij in het buitenland opgebouwd. Maar is die faam nog steeds terecht? Nee, vinden wij. Die talenkennis, de vaardigheid om met anderstaligen vlot te communiceren, is de afgelopen jaren sterk afgenomen. Spreken met inwoners van de Duits- en Franstalige buurlanden is zo een probleem geworden.

Hoe komt dat?

Het antwoord op deze vraag ligt in het onderwijs. Waar Frans en Duits van oudsher een belangrijke plek in het voortgezet onderwijs innamen, neemt de aandacht voor deze talen razendsnel af. In het vmbo is Frans gemarginaliseerd; het Duits verdwijnt ook steeds meer. In het havo en vwo staan de aantallen uren voor beide vakken zwaar onder druk. Onder invloed van de huidige toetscultuur lijken de vreemde taallessen steeds meer op een examentraining. Intussen worden leerlingen bovenmatig gestimuleerd om bètaprofielen te kiezen, ongeacht hun belangstelling of aanleg voor de talen: maatschappijprofielen hebben een slecht imago.

Is dat erg?

Ja, de teloorgang van het Frans en het Duits is rampzalig. Nederland is als klein land afhankelijk van internationale samenwerking op het gebied van economie, politiek en cultuur. In Europa heeft Nederland het verdrag van Lissabon getekend waarin staat dat iedere Nederlander minimaal twee moderne vreemde talen leert beheersen. Vanzelfsprekend, want in contacten binnen en buiten Europa volstaat kennis van het Engels niet. Een brede talenkennis vormt de poort naar internationalisering, naar kennis van ons omringende culturen en naar de mogelijkheid om in Europa als volwaardige lidstaat mee te doen. Het kan toch niet zo zijn dat een Nederlander zich in een volslagen onbekende wereld waant als hij de Duitse of de Belgische grens oversteekt.

Wat zijn de consequenties?

Onze snel teruglopende talenkennis blijft niet zonder gevolgen. Nederland mist jaarlijks voor miljarden euro's aan contracten vanwege gebrekkige kennis van het Frans en het Duits. Duitsland, België en Frankrijk zijn onze belangrijkste handelspartners. Intussen groeit het Franstalige deel van de wereldbevolking exponentieel: van zo'n 280 miljoen mensen nu naar meer dan 750 miljoen in 2050. Onze handelscontacten met opkomende economieën in Afrika maken geen kans zonder voldoende Nederlanders die het Frans beheersen. Op persoonlijk vlak biedt internationalisering daarnaast ruimte om het eigen perspectief te verbreden door kennis te nemen van andere culturen, of door elders te studeren of werken. Dat gaat niet zonder een goede beheersing van de talen van die landen.

Wat moeten we doen?

Het is vijf voor twaalf. Zonder actie missen we de internationale boot. Daarom vragen wij het volgende:

1. Er komt sterke sturing van overheidswege om de positie van de buurtalen Duits en Frans terug te winnen en te bewaken. De urennorm dient hierbij opnieuw vastgesteld te worden.
2. Het nieuwe curriculum moet de nadruk leggen op de communicatieve en interculturele vaardigheden in de moderne vreemde talen.
3. Iedere leerling moet in de onderbouw kennismaken met de buurtalen Frans en Duits. In het vmbo op A1-niveau, in het havo en vwo minimaal op het in Europa afgesproken A2-niveau.
4. Iedere leerling moet eindexamen kunnen doen in Frans en Duits. In de bovenbouw havo-vwo wordt één van de buurtalen verplicht (B1-niveau voor havo, B2-niveau voor vwo).
5. Er komt een herziening van het eindexamen Frans en Duits zodat dit minder eenzijdig gericht is op leesvaardigheid.
6. Er komt een passende eigen leerlijn voor de buurtalen in het vmbo.
7. De hbo- en wo-opleidingen in de moderne vreemde talen worden vakinhoudelijk versterkt.
8. Er komt een landelijke promotiecampagne die leerlingen en studenten stimuleert om talen te leren.

Alleen zo kunnen we waarborgen dat Nederland ook in de toekomst een rol van betekenis kan blijven spelen in de wereld en met name in Europa. Een goede buur is immers beter dan een verre vriend!